

EEN ONBEKENDE PEZIZA-SOORT

J. Geesink

Javastraat 17
Den Helder

Op 5 oktober 1973 hield de Nederlandse Mycologische Vereniging een ekskursie in de buurt van Breda. 's Middags bezochten wij "de Krochten" bij Zundert, waar o.a. een drooggevalen veentje werd geïnspekteerd. Er waren *Rhodophyllus sphagnetii* en enkele *Hypholoma*-soorten, maar ik zag er ook een klein, bijna zwart bekerzwammetje. Na enig zoeken op die plaats werd nog een tweede exemplaar gevonden. Omdat de vondst iets bijzonders belooft te zijn, daar niemand van de aanwezigen het Ascomyceetje kende, heb ik het gehele veentje naar nog meer afgezocht, maar het bleef bij deze twee exemplaren. Ze geleken erg veel op zwart geworden, halfvergane bladeren van Kruipwilg, die er veel groeide, zodat het al een bof was, dat de zwammetjes niet helemaal over het hoofd waren gezien.

De apothecia waren 10 x 8 mm en 15 x 10 mm, dus enigszins ovaal van vorm. De hoogte van beide exemplaren was 5 mm. De bekertjes waren aan één kant iets ingesneden maar of dit als kenmerk mag worden beschouwd, lijkt mij onzeker als je maar twee stuks in handen hebt. Het receptaculum was sterk berijpt en werd bij aanraken zeer donkergrijs (Séguy 312). Het hymenium was olijfgroen van kleur (Séguy 314). De bekertjes hadden een opvallende zwarte rand van ongeveer 1 mm hoogte (fig. a).

De asci waren 185-200 x 10 μ , operculaat en, naar het scheen, niet kleurend met Melzer (fig. b). De sporen maten 13-17 x 6-7,5 μ , hadden geen oliedruppels en waren zeer fijn en onduidelijk geornamenteerd (fig. c). De paraphysen waren 3-3,5 μ dik, gesepteerd, aan de top gekromd en tot 6-8 μ verdikt met een bruine inhoud en veelal vertakt (fig. d). Het zwaar berijpte aspect van het receptaculum werd veroorzaakt door langgerekte en ronde, vaak grillig gevormde cellen, 8 μ en meer dik (fig. e). De zwarte rand bestond uit een mengsel van verslijmde en vormloze donkerbruine cellen, waar geen structuur in was te ontdekken.

Aangenomen dat de asci niet amyloid waren, was met de gebruikelijke literatuur niet eens het geslacht vast te stellen. Als verondersteld werd, dat ze wél, maar zwak, amyloid waren, moesten natuurlijk *Peziza*-tabellen worden gebruikt. Met die van Maas Geesteranus (4) kwam ik echter tot geen resultaat. Met die van Moser kwam *Peziza brunneo-atra* Desmazières er dicht bij, maar de "Aussenseite" van mijn exemplaren was niet donkerbruin en bijna kaal (6: 102). Ook Dennis (2: 23) bood slechts *P. brunneo-*

atra aan, maar de verschillen werden nu nog groter, n.l.: zijn paraphysen waren geleidelijk verdikt en recht. Met de tabel van Madame le Gal (3: 67-76) kwam ik ook op dezelfde soort uit. Misschien kon Migula (5) me uit de nood helpen, want deze auteur heeft alles, wat maar een beetje bekervormig is, in één tabel opgenomen, zodat ik hoopte met zijn tabel iets meer kans te hebben. Wederom *P. brunneo-atra* (5: 1007). Zijn beschrijving week niet af van die van de bovengenoemde auteurs, zelfs de standplaats niet: bij allen werd kale grond genoemd.

De Heer Maas Geesteranus schreef me, nadat ik hem een exemplaar had toegezonden, dat het een onbekende *Peziza*-soort moet zijn, die in Nederland nog niet eerder is aangetroffen. De asci waren n.l. wél amyloid, zij het slechts zwak en de verkleuring was slechts in een verdunde Melzer-oplossing te zien.

De truuk is als volgt:

Een koepje van het hymenium in ongeveer 5% KOH opweken, het KOH met een filtreerpapiertje afzuigen, wat water aanbrengen, procedure herhalen en een dekglasje erop. Dit onder het mikroskoop en nu aan één kant van het dekglasje een druppel Melzer aanbrengen. De Joodjoodkali stroomt naar het objekt, zonodig met behulp van een filtreerpapiertje aan de andere kant aangezogen. Is de verdunde Melzer bij de asci aangekomen, dan kleuren deze plotseling duidelijk, zij het ook licht, blauw.

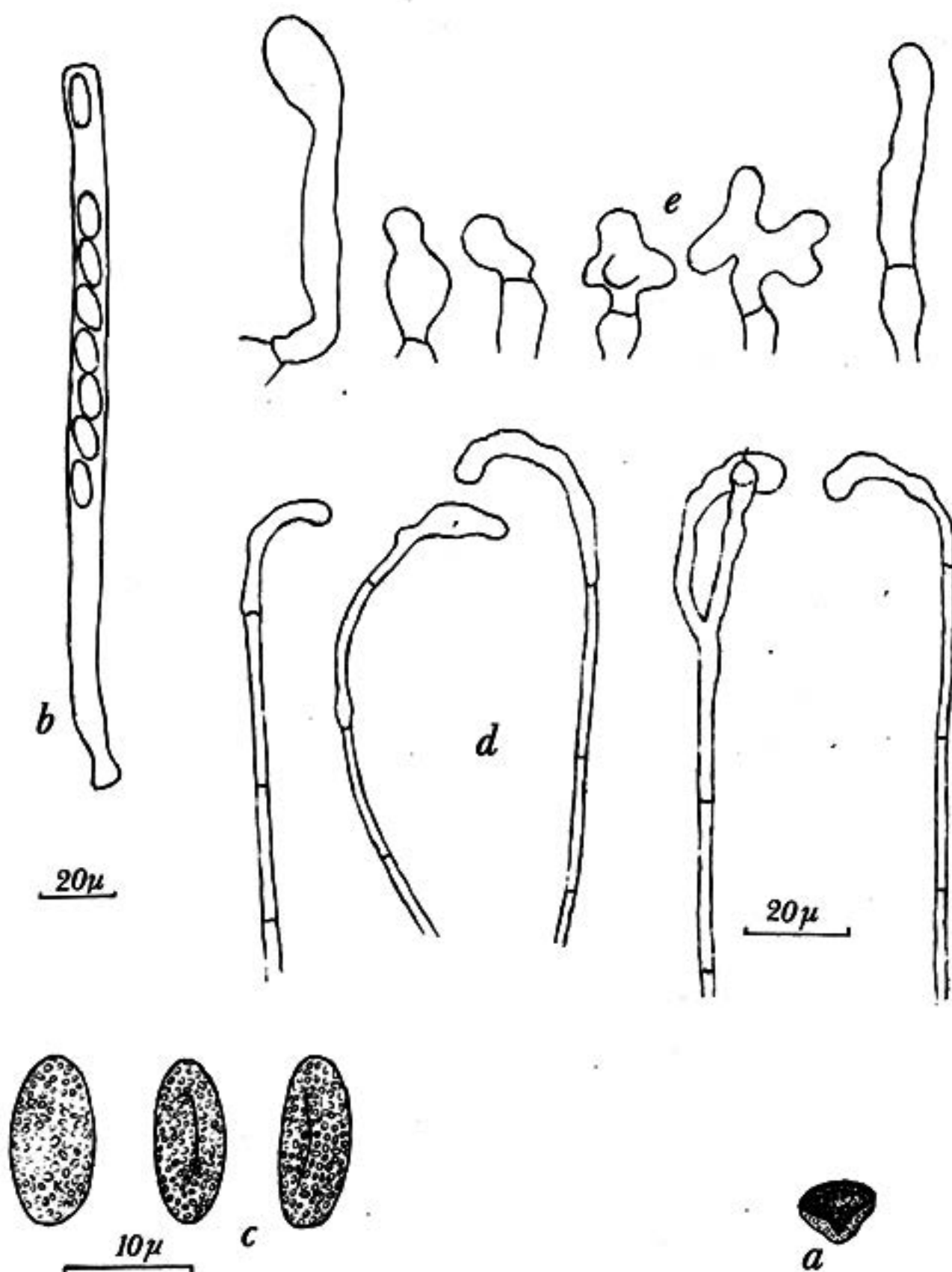
Ik heb het toen ook nog op de gebruikelijke manier gedaan om het verschil te zien; dus koepe opweken in KOH, wegzuigen en er Melzer opkwakken. De asci waren nu nauwelijks waarneembaar blauw.

Op het Rijksherbarium heb ik de beschrijving van Boudier (1: 165) en zijn afbeeldingen (Tome II, Pl. 298) van *Galactinia brunneo-atra* ten overvloede nog gezien. Het was frappant, dat hij de asci van deze soort niet blauw-gekleurd had weergegeven, daarentegen die van andere soorten uit dit genus wél. Hij tekende het excipulum als bestaande uit ronde cellen en de paraphysen recht en weinig verdikt.

De Heer Maas Geesteranus vertelde mij, dat donkere *Peziza*-soorten vaak zeer zwak-amyloïde asci hebben.

Het staat nu wel vast, dat mijn vondst beslist niet *Peziza brunneo-atra* kan zijn, maar hij staat er volgens de Heer Maas Geesteranus wel dicht bij. De verschillen zijn echter evident: (1) de sporen zijn kleiner dan die van *P. brunneo-atra*, (2) de ornamentatie is onduidelijker en anders, (3) de paraphysen zijn aan de top duidelijk geknikt, (4) het excipulum bestaat uit anders gevormde cellen en (5) de standplaats verschilt van die van *P. brunneo-atra*.

Deze onbekende *Peziza*-soort uit de "Krochten" bij Zundert is derhalve voorlopig als *Peziza species* (aff. *brunneo-atra*) opgeborgen.

Peziza aff. brunneo-atra

- a. vruchtlichaam b. ascus c. ascosporen d. paraphysen
e. cellen van het excipulum

De Heer Maas Geesteranus dank ik voor de begeleiding bij het werk en voor zijn korrektie van het manuscript.

Summary:

A so far unidentified small black *Peziza* species was found on *Sphagnum* in a dry marsh near the village of Zundert (Noord-Brabant). Apothecia 10 x 8 mm or 15 x 10 mm, 5 mm high, slightly split on one side; receptacle pruinose, discolouring dark grey when touched; hymenium dark olive; margin 1 mm high. Asci 185-200 x 10 μ , faintly blued in Melzer; spores 13-17 x 6-7.5 μ , without oil drops, minutely and faintly verruculose; paraphyses 3-3.5 thick, septate, with brown, sharply curved tips; excipulum composed of globose or long and often irregularly formed cells.

In several books the species keyed out as *Peziza brunneo-atra* Desm., a species not mentioned by Maas Geesteranus (4), but the material under discussion differs from this species in having smaller spores with less pronounced and different ornamentation, paraphyses with conspicuously curved apices, differently shaped excipular cells, and in having been found in a different biotope. Dr. Maas Geesteranus held the opinion that the two specimens belonged to an unknown species of *Peziza*, which for the time being is best filed as *Peziza spec. (aff. brunneo-atra)*.

Literatuur:

1. Boudier, E. (1905-1910). *Icones mycologicae*. Deel 2 en 4. Paris.
2. Dennis, R.W.G. (1968). *British Ascomycetes*. Lehre.
3. Le Gal, M. (1941). *Les Aleuria et les Galactinia*. - *Revue de Mycologie* 6, Suppl. 1: 56-82.
4. Maas Geesteranus, R.A. (1967). *De Fungi van Nederland 2 b* *Pezizales deel I*. - *Wetenschappelijke Mededelingen van de K.N.N.V.*: 69.
5. Migula, W. (1913). *Kryptogamen-Flora*. Band III, Pilze. 3. Teil. 2. Abteilung. *Ascomycetes*. Gera.
6. Moser, M. (1963). *Kleine Kryptogamenflora Band IIa, Ascomyceten*. Stuttgart.

=====